

Petrik Béla

Görömbei András halálára

„Non recuso laborem

Életének 69. évében elhunyt Görömbei András Kossuth-díjas irodalomtörténész, kritikus, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, kutató és tudós irodalomtörténész, generációk mentora és nevelője, folyóirat-szerkesztő.

A polgári parasztcsalád sarjaként - kényszerűségből, hiszen állami középiskolába nem vették fel - a győri Bencés Gimnáziumban érettségizett 1963-ban. Egyházi iskolából érkezve, édesapja 1956-os szerepvállalása miatt különösen nehéz helyzetben felvételizett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem (KLTE) Bölcsészettudományi Karára. 1968-ban magyar-országi, 1970-ben pedig német szakon szerzett tanári diplomát, s ebben az évben védte meg egyetemi doktori disszertációját is a felvilágosodás- és reformkori magyar irodalom történetiszemlélete témakörében. Diplomájának megszerzése után a hajdúböszörményi Bocskai István Gimnázium tanára lett, majd 1970-ben a KLTE modern magyar irodalom tanszékén kapott tanársegédi állást Barta János mellett. 1975-től adjunktusként, 1981-től docensként oktatott. 1992-ben vette át egyetemi tanári kinevezését. Ugyanekkor a tanszék vezetésével is megbízták. 1993-ban megválasztották az egyetem oktatási rektor-helyettesévé, majd 1995-ben az egyetem Magyar és Összehasonlító Irodalomtudományi Intézetének igazgatójává nevezték ki, mely tisztségét 2003-ig töltötte be. 1989 és 1992 között a Helsinkii Egyetem, 1996 és 1997 között pedig a Bécsi Egyetem vendégprofesszora volt. 1998 és 2001 között Széchenyi professzori ösztöndíjjal, 2005-ben Szilárd Leó professzori ösztöndíjjal kutatott.

1978-ban védte meg az irodalomtudomány kandidátusi (a csehszlovákiai magyar irodalom története), 1992-ben pedig akadémiai doktori értekezését (Nagy László költészetéről). Az MTA Debreceni Akadémiai Bizottságának, illetve 1998-ban az MTA Irodalomtudományi Bizottságának lett tagja. 2001-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 2010-ben rendes tagjává választották. A Magyar Tudományosság

Külföldön Elnöki Bizottság elnöke, valamint a Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottság tagja is lett. A Nemzetközi Magyar Filológia Társaság választmányának tagja, Helsinkiből hazatérése után, 1992-től a Hítel című irodalmi folyóirat szerkesztője, főszerkesztő-helyettese volt. Alapításától kezdve, az elhunyt barát emlékéét őrző Nagy Gáspár Alapítvány elnöke.

Fő kutatási területei az összehasonlító irodalomtudomány és a népi írók, valamint a népi irodalom, népi mozgalom. Cikkei, tanulmányai 1967-től jelentek meg rendszeresen különböző folyóiratokban, lapokban. Életművének, amelynek középpontjában a nemzet fogalma, a magyarság sorskérdései álltak, három kiemelkedő célterülete volt, ahogyan Jánosi Zoltán fogalmazott: „Az első a múlt században kétszer is új határok közé szorított Magyarország sorskérdéseire tekintő progresszió. A második az ezt kifejező gondolatok patakja, az érthető, ékes és mindenkihez odaérkező magyar nyelv. A harmadik pedig a határokon túli magyarság szolgálata.” A szétdarabolt nemzet szellemi egységének helyreállítása.

E hármasság jegyében született meg monográfiáinak sora: Sinka Istvánról (1977), Sütő Andrásról (1986), Nagy László költészetéről (1992, 2005), Csoóri Sándorról (2003, 2010), Nagy Gáspárról (2004, 2009). Elsők között dolgozta fel szisztematikusan a határon túli magyarság irodalmát, összefoglaló munkái úttörő jelentőségűek voltak, s e munka keretében kísérletet tett a magyar irodalom egységes, határokon átívelő rendszerének kialakítására, vette számba a magyar nemzeti irodalom tartományait, amelybe Erdély irodalma éppúgy beletartozott, mint a Felvidéké és Kárpátaljáé, vagy éppen a nyugat-európai, amerikai magyar emigrációé: A csehszlovákiai magyar irodalom 1945-1980 (1982), A hetvenes évek romániai magyar irodalma I-II. (Bertha Zoltánnal, 1983), Napjaink nemzetiségi magyar irodalmi (1984), Napjaink kisebbségi magyar irodalma (1993), Kisebbségi magyar irodalmak (1997), Nemzetiségi magyar irodalmak az ezredvégen (szerk., 2000). Mindeközben a népi irodalom, a nemzeti sorskérdések és a nemzettudat, a harmadik út egyik legjelentősebb esszéistája, kötetek sorában jelölve ki a legfontosabb irányokat, kérdéseket: „Ki viszi át...?” (1986), A szavak értelme (1996), Létértelmezések (1999), Irodalom és nemzeti önismeret (2003), Csak az igazat (Tanulmányok Illyés Gyula születésének centenáriuma, 2003), Azonosságtudat, nemzet, irodalom (2008), Sors és alkalom - Válogatott beszédek és vallomások (2008), Nemzeti önismerete (2011), Irodalom, nemzet, harmadik út (2012).

Díjakat, hivatalos elismeréseket csak a rendszerváltás előszele és az azt követő időszak hozta el számára: Alföld-díj (1985), József Attila-díj (1987), Csokonai-díj (1988), Tamási Áron-díj (1997), Kossuth-díj (2000), Tiszatáj-díj (2000), Arany János-díj (2004), Hídverő díj és Szilárd Leo Díj (2005), Deák Ferenc kutatási díj (2009, Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány), Kölcsey-díj (2011) és halála előtt egy héttel, a Magyar Örökség Díjat kapta meg (2013).

Munkássága a népi-nemzeti irodalomhoz kötődött, ahhoz a sajátosan magyar szellemi áramlathoz, amely a kommunista internacionalista, később a baloldali liberális, a nemzeti sajátosságokat és jellemvonásokat kiiktató világnépeével szemben a társadalom többsége számára az organikus nemzeti társadalom- és gazdaság alapeszményeit képviselte, s mutatott rá a nemzeti közösség számára idegen, a kommunista mozgalom minden erkölcsi és etikai szabályt felülíró nézeteinek tarthatatlanságára. Írásaiban a szolidaritáson és igazságosságon, a görög-római filozófián, továbbá a kétezer éves kereszténységen alapuló

rendet hirdette, amely magába építette a modern európai fejlődés eredményeit, ugyanakkor választ adott a kor kihívásaira, figyelembe véve a nemzeti hagyományokat és sajátosságokat. A családi házból és a bencés iskolából hozta magával az emberi egyetemességet, a szeretet jelentő katolicizmus kultúráját, azt az életprogramként is alázattal vállalt küldetést, hivatást, amely az igazság keresését, az igazság szolgálatát jelentette. Halálával egy irodalomtörténeti korszak zárult le, halála ma még fel nem mérhető veszteség.

Megjelent a Heti Válasz 2013. szept. 23-ai számában